

58/1954 og unnið sér til refsingar, sem með tilliti til fyrri afbrota ákærða þykir hæfileg 40 daga varðhald.

Jafnframt því að krefjast refsingar, krefst ákærvaldið öku-
leyfissviptingar, en með tilliti til þess að 22/11 1961 var ákærði
með dómi sviptur réttinum til að öðlast ökuleyfi ævilangt, þykir
ekki ástæða til að taka afstöðu til þessa atriðis í ákærinni í
dómi þessum.

Dómsorð:

Ákærði, Guðlaugur Jónsson Jónatansson, sæti 40 daga
varðhaldi.

Hann greiði allan kostnað sakar þessarar.

Dómi þessum ber að fullnægja með aðför að lögum.

Miðvikudaginn 22. janúar 1964.

Nr. 118/1963. **Ákærvaldið**

(Valdimar Stefánsson saksóknari ríkisins)

gegn

Halldóri Þráni Sigfússyni

(Ingi R. Helgason hdl.).

Dómendur:

hæstaréttardómararnir Þórður Eyjólfsson, Árni Tryggvason, Giz-
ur Bergsteinsson og Jónatan Hallvarðsson og prófessor Ár-
mann Snævarr.

Ákæra um brot gegn iðnlöggjöf.

Dómur Hæstaréttar.

Héraðsdómur vísaði réttilega frá dómi þeim hluta ákær-
unnar á hendur ákærða, sem laut að starfsemi hans á tíma-
bilinu frá 1. janúar til 19. júní 1961.

Með skirskotun til forsendna hins áfrýjaða dóms ber að
staðfesta ákvæði hans um sýknu ákærða af kröfum ákæru-
valdsins, að því er tekur til starfsemi hans í desember-
mánuði 1961. Á það má fallast með héraðsdómi, að ákærði
hafi með starfrækslu sinni þann tíma, sem hann hafði
Guðjón Mýrdal Valtýsson í þjónustu sinni, gerzt sekur við
14. gr. laga nr. 18/1927, sbr. lög nr. 105/1936, 2. gr., sbr.

og 1. tölulið 2. málsg. 27. gr. laga nr. 18/1927, sbr. 15. gr. laga nr. 105/1936. En með skírskotun til raka héraðsdómsins ber að staðfesta þá úrlausn hans, að refsing ákærða fyrir þá háttsemi falli niður. Staðfesta ber einnig það ákvæði hins áfrýjaða dóms, að ákærði skuli vera sýkn af kröfu ákæruvaldsins um sviptingu iðnréttinda.

Í héraðsdómi er lýst aðdraganda að broti ákærða. Eins og honum var háttað, þykir rétt að leggja á ríkissjóð allan kostnað sakarinnar bæði í héraði og fyrir Hæstarétti, þar með talin laun verjanda ákærða í héraði og hér fyrir dómi, sem eru ákveðin samtals kr. 10.000.00.

Dómsorð:

Refsing ákærða, Halldórs Þráins Sigfússonar, falli niður. Hann skal vera sýkn af kröfu ákæruvaldsins um sviptingu iðnréttinda.

Sakarkostnaður allur, bæði í héraði og fyrir Hæstarétti, greiðist úr ríkissjóði, þar með talin málsvarnarlaun verjanda ákærða í héraði og fyrir Hæstarétti, Inga R. Helgasonar héraðsdómslögmanns, samtals kr. 10.000.00.

Dómur sakadóms Reykjavíkur 24. maí 1963.

Ár 1963, 24. maí, var í sakadómi Reykjavíkur, sem haldinn var á Fríkirkjuvegi 11, kveðinn upp dómur í málinu nr. 2326/1963: Ákæruvaldið gegn Halldóri Þráni Sigfússyni, sem tekið var til dóms 10. sama mánaðar.

Með ákæru saksóknara ríkisins, dags. 30. desember 1961, er opinbert mál höfðað gegn Halldóri Þráni Sigfússyni rakara, Eskihlíð 10 A, hér í borg, „fyrir brot á 1. mgr. 14. gr. sbr. 27. gr. laga um iðju og iðnað nr. 18/1927, sbr. 2. gr. laga nr. 105/1936.

Þykir ákærði hafa gerzt brotlegur við téð lagaákvæði með því að hafa starfrækt rakarastofu að Langholtsvegi 130 í Reykjavík síðan um síðustu áramót án þess að hafa til þess tilskilin meistararéttindi.

Þess er krafist, að ákærði verði dæmdur til refsingar, til réttindamissis samkvæmt 27. gr. laga nr. 18/1927, sbr. 15. gr. laga nr. 105/1936, og til greiðslu alls sakarkostnaðar.“

Ákærði er kominn yfir lögaldur sakamanna, fæddur 12. september 1937 í Reykjavík, og hefur, svo kunnugt sé, sætt eftirtöldum kærnum og refsingum:

1957 10/10 í Reykjavík: Sátt, 150 kr. sekt fyrir ökuhraða.

1961 4/4 í Rvík: Sátt, 100 kr. sekt fyrir brot á umferðarlögum.

— 16/6 í Rvík: Sátt, 500 kr. sekt fyrir brot á iðnlöggjöfinni.

Samkvæmt framburði ákærða og öðrum gögnum málsins eru málavextir þessir:

I.

Hinn 18. október 1958 fékk ákærði Halldór Práinn Sigfússon útgefið sveinsbréf í rakaraiðn hjá lögreglustjóranum í Reykjavík. Frá þeim tíma og þar til í árslok 1960 stundaði hann aðra vinnu en rakarastörf, en þó kom það fyrir endrum og eins, að hann rakaði eða klippti kunningja sína heima hjá sér.

Með samningi, dags. 7. desember 1960, keypti ákærði rakarastofu á Langholtsvegi 130, hér í borg, af Ágúst Bent Bjarnasyni, Skipholti 28, hér í borg, fyrir kr. 70.000.00. Stofan var í leiguhúsnæði, og gekk ákærði inn í leigusamning Ágústs Bents um húsnæðið. Var það eitt herbergi auk geymslu og salernis og húsaleigan, kr. 800.00 á mánuði, greidd mánaðarlega fyrirfram. Ákærði hóf vinnu á rakarastofunni í ársbyrjun 1961 og vann þar einn síns liðs fyrst í stað.

Með bréfi Rakarameistarafélags Reykjavíkur, dags. 14. apríl 1961, kærði það ákærða til sakadóms fyrir að hafa brotið iðnlöggjöfina með því að reka rakarastofu á Langholtsvegi 130, án þess að hann eða annar starfsmaður á stofunni hefði meistararéttindi í iðninni. Að lögreglurannsókn lokinni, var málið með bréfi, dags. 18. maí sama ár, sent Dómsmálaráðuneytinu til fyriragnar, sem sendi það Iðnráði Reykjavíkur til umsagnar. Í umsógn ráðsins, dags. 7. júní sama ár, til ráðuneytisins segir m. a.: „Samkvæmt skýrslu lögreglunnar hefur téður Halldór ekki meistararéttindi í rakaraiðn. Samkvæmt ákvæðum laga um iðju og iðnað má aðeins sá, sem hefur meistararéttindi, reka iðnað. Þar sem kærði uppfyllir ekki ákvæði laganna um meistararéttindi, og ekki verður um deilt, að hér sé um iðnrekstur að ræða, telur iðnráðsstjórn kærana á rökum reista“. Með bréfi ráðuneytisins til sakadóms, dags. 12. júní sama ár, tók það fram, að það væri samþykkt því, að málinu væri lokið með dómsátt, þannig að ákærði greiddi hæfilega sekt fyrir brot gegn 1. mgr. 14. gr. sbr. 27. gr. laga um iðju og iðnað nr. 18/1927, sbr. lög nr. 105/

1936. Hinn 19. sama mánaðar samþykkti ákærði í sakadómi Reykjavíkur, sem haldinn var af Jóni A. Ólafssyni fulltrúa yfirsakadómara, að greiða kr. 500.00 í sekt til ríkissjóðs fyrir 26. sama mánaðar til að sleppa við málssókn út af broti gegn nefndum lagagreinum. Jafnframt var tekið fram, að brotið hefði ítrekunarverkun á síðari brot, sbr. 71. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940. Greiddi ákærði sektina 23. sama mánaðar.

Með bréfi, dags. 28. júní sama ár, kærði Rakarameistarafélag Reykjavíkur ákærða á ný til sakadóms fyrir ítrekað brot á iðnlöggjöfinni með því að halda áfram rekstri rakarastofu sinnar og ráða í sína þjónustu réttindalausann mann, Guðjón Valtýsson Mýrdal að nafni. Ákærði kveðst hafa haldið, að maður þessi væri fullgildur meistari í rakaraiðn, enda rekið rakarastofu um margra ára skeið, og hafi ákærði ráðið hann til sín, eingöngu af því að hann hélt, að með því yrði bætt fyrir háttsemi þá, sem hann hafði fengið sekt fyrir. Við nánari athugun kveður ákærði, að það geti vel verið rétt, að Guðjón Valtýsson hafi byrjað að starfa hjá honum í maimánuði eða nokkru áður en ákærði fékk sektina, og hafi Guðjón Valtýsson verið búinn að vinna hjá honum í þó nokkurn tíma, þegar ákærði mætti hjá lögreglunni 12. júlí sama ár út af hinni nýju kæru rakarameistarafélagsins. Skýrði ákærði þá lögreglunni frá því, að Guðjón Valtýsson myndi hafa rétt til að fá meistarabréf í rakaraiðn, og hefði hann þegar sótt um það, en ekki verið búinn að afgreiða það ennþá, en hann gerði ráð fyrir, að það yrði á næstunni.

Var málið, að rannsókn lögreglu lokinni, sent með bréfi, dags. 14. júlí sama ár, til fyrirsagnar saksóknara ríkisins, sem sendi það Iðnráði Reykjavíkur til umsagnar. Í umsögn ráðsins, dags. 9. ágúst sama ár, til saksóknara segir m. a.: „... rekur Halldór rakarastofu á Langholtsvegi 130 án þess að hafa meistararéttindi í iðninni og hefur ekki mann í þjónustu sinni með þeim réttindum. Iðnráðsstjórn telur slíkt skýlaust brot á iðnlöggjöfinni.“ Með bréfi saksóknara, dags. 26. ágúst sama ár, til sakadóms lýsti hann því yfir, að samþykkt væri „að máli þessu verði lokið með réttarsátt, enda samþykki nefndur Halldór að greiða hæfilega sekt. Þykir brot hans varða við 1. mgr. 14. gr. sbr. 27. gr. laga um iðju og iðnað nr. 18/1927, sbr. lög nr. 105/1936.“

Með bréfi rakarameistarafélagsins, dags. 20. september sama ár, til sakadóms, ítrekaði það enn kæru sína á hendur ákærða fyrir brot á iðnlöggjöfinni. Var sú kæra, að lögreglurannsókn

lokinni, send með bréfi, dags. 12. október sama ár, saksóknara til ákvörðunar.

Með bréfi, dags. 24. október sama ár, endursendi sakadómur saksóknara skjöl út af meintu iðnlagabroti ákærða, og segir í bréfinu, að það sé gert „með skírskotun til viðtals við“ saksóknara.

Með ákæru, dags. 30. desember sama ár, var svo opinbert mál höfðað gegn ákærða, eins og áður greinir. Hinn 3. apríl 1962 var málið þingfest og ákærði yfirheyrður í sakadómi af Jóni A. Ólafssyni fulltrúa, en að því loknu fékk Þórður Björnsson sakadómari málið til meðferðar. Með bréfi, dags. 17. sama mánaðar, var Ingi R. Helgason héraðsdómslögmaður skipaður verjandi ákærða, og með bréfi, dags. 4. maí sama ár, óskaði verjandi eftir því, að framhaldsrannsókn færi fram um nokkur atriði. Einnig hafði dómari frumkvæði að frekari rannsókn málsins. Varð allmikill dráttur á framhaldsrannsókn þessari, einkum vegna fjarveru verjanda, og lauk rannsókninni ekki fyrr en 6. f. m. Voru þá meðdómendur skipaðir í málinu og það tekið til dóms 10. þ. m., eins og áður segir.

Ákærði kveður, að í nóvember 1961 hafi formaður Iðnráðs Reykjavíkur ráðlagt honum að loka rakarastofunni, og hafi hann þá lokað henni um þriggja vikna skeið. Hafi þá ekki enn verið búið að ganga endanlega frá formlegri viðurkenningu Guðjóns Mýrdals sem rakarameistara. Ákærði kveðst hafa opnað stofuna aftur í desember sama ár og unnið þar einn til áramóta og þar til snemma á árinu 1962, er hann hafði ráðið til sín fullgildan meistara, Ingvar Vilhjálmsson að nafni.

Ákærði kveðst ekki hafa fært bókhald fyrir rakarastofu sína árið 1961, og hafi fjárskuldbindingar hans vegna hennar á þessum tíma ekki verið aðrar en greiðsla húsaleigunnar og mánaðarlauna Guðjóns Valtýssonar. Hann kveðst hafa tekið sama verð og tíðkaðist á öðrum rakarastofum í borginni á þessum tíma. Hann kveðst ekki hafa tilkynnt kaup sín á rakarastofunni til firmaskrár og aldrei auglýst stofuna í blöðum eða útvarpi eða vakið athygli á henni í símaskrá, enda hafi ekki verið sími þar. Á hinn bóginn fjarlægði hann ekki dökkmálaða stafi úr einangrunarplasti, 25 cm háa, sem mynduðu orðið RAKARASTOFA og voru ofarlega í glugga stofunnar, svo og skilti, sem var uppi á staur fyrir framan stofuna og á stóð orðið RAKARI, en fyrri eigandi hennar, Ágúst Bent Bjarnason, hafði sett hvort tveggja upp.

Guðjón Valtýsson Mýrdal, nú til heimilis í heilsuhælinu í

Hveragerði, réðst árið 1926 sem rakara- og hárskeranemi til Jóhannesar Mortensens rakarameistara, Laugavegi 11, hér í borg, og var nemi til ársins 1930 og vann síðan áfram hjá honum til 1932. Síðan hefur hann unnið hjá ýmsum rakarameisturum, að fráteknnum árunum 1935—1937, þegar hann rak eigin rakarastofur hér í borginni og vann þá einn þar. Hann kveður, að þegar hann hóf nám, hafi engin próf verið tekin og engin bréf veitt, en þegar rakara- og hárskerastarf hafi verið gert að iðn og iðnskólanám og próf áskilið, hafi þeir, er höfðu áður unnið við starfið, öðlazzt réttindi sem rakarar og hárskerar án þess að fá nokkur skilríki fyrir því. Hann hafi því alltaf litið svo á, að hann hefði full meistararéttindi í iðninni.

Guðjón Valtýsson kveður, að einhvern tíma á árinu 1961 hafi ákærði skýrt honum frá því, að formaður rakarameistarafélagsins hefði kært hann fyrir brot á iðnlögjöfinni með því að stunda rakaraiðn á eigin stofu. Hafi ákærði beðið hann um að koma í vinnu á stofuna, til þess að meistari væri þar, og hann orðið við því. Guðjón Valtýsson kveðst hafa verið búinn að vinna þar aðeins örstuttan tíma, þegar formaður áðurgreinds félags hitti hann að máli og hélt því fram, að hann hefði ekki full meistararéttindi í rakaraiðn. Honum hafi komið þetta á óvart, þar sem hann hafði ekki heyrt það fyrr, að bornar væru brigður á meistararéttindi hans.

Varð þetta til þess, að hann ritaði iðnaðarmálaráðuneytinu bréf, dags. 2. júní 1961, þar sem hann óskaði þess, að honum yrði veitt meistararéttindi í hárskeraiðn. Erindi þetta var sent Iðnráði Reykjavíkur til umsagnar, og í bréfi þess, dags. 20. júlí sama ár, segir m. a.: „Eins og fram kemur í gögnum, sem erindinu fylgja og ekki verða vefengd, hefur Guðjón starfað að iðninni síðan 1926, fyrst við nám hjá Jóhannesi Mortensen í 4 ár og síðan unnið sjálfstætt eða hjá öðrum. Réttur Guðjóns til meistarabréfs virðist því ótvíræður, og leggur Iðnráð með erindinu.“ Með bréfi iðnaðarmálaráðuneytisins, dags. 14. september sama ár, heimilaði það Guðjóni Valtýssyni að leysa meistarabréf í hárskeraiðn, og fékk hann slíkt bréf útgefið hjá lögreglustjóranum í Reykjavík 8. marz 1962. Hann kveðst hafa unnið hjá ákærða, þar til hann lokaði rakarastofunni í nóvember 1961.

Kristján Jóhannesson, rakarameistari og formaður stjórnar Rakarameistarafélags Reykjavíkur nú á þriðja ár, Dalbraut 1, hér í borg, kveður, að sér sé ekki kunnugt um, að félagið eða stjórn þess hafi fyrir árið 1961 amazzt við því, að Guðjón Val-

týsson ynni einn eða hjá öðrum að rakaraiðn hér í borginni, enda hafi þá eigi annað verið vitað en að hann hefði full meistara-réttindi í iðninni.

Að ósk skipaðs verjanda ákærða hafa eftirtaldar spurningar verið lagðar fyrir Iðnráð Reykjavíkur:

1. Má iðnsveinn vinna sjálfstætt (þ. e. ekki undir stjórn meistara) í iðn sinni, að loknu sveinsprófi?

2. Ef svo er, með hverjum hætti getur rakarasveinn unnið sjálfstætt í sinni iðn?

Iðnráð hefur með bréfi, dags. 14. marz s.l., til dómsins, svarað þessum spurningum þannig:

„Spurningar þær, sem óskað er eftir að Iðnráð svari, eru varðandi 17. gr. laga nr. 18/1927.

Það virðist augljóst, svo ekki verði um deilt, hvað vakað hafi fyrir löggjafanum með orðalagi 17. gr. Með þessari grein er slegið föstu, að stytzt biðtími frá sveinsprófi, þar til hlutaðeigandi á rétt á að leysa meistarabréf, sé þriggja ára vinna við iðnina *sjálfstætt og undir stjórn meistara*.

Iðnráð lítur svo á, að hlutaðeigandi sveinn þurfi að vinna helming biðtímans samtals undir stjórn meistara til þess að eiga rétt á að leysa meistarabréf.

Spurning II er um það, „með hvaða hætti rakarasveinn geti unnið sjálfstætt“.

Sem svar við þessari spurningu vill Iðnráð benda á, að rakarasveinn getur á margan hátt unnið sjálfstætt, t. d. með því að raka menn í heimahúsum, á spítölum o. s. frv., og er slík þjónusta mjög hliðstæð því, sem hinar ýmsu iðnir gera.

Iðnráð væntir þess, að ofanrituð svör verði talin fullnægjandi.“

Þá hefur dómurinn aflað hjá Atvinnumálaráðuneytinu staðfesta afrita af tveimur bréfum frá árinu 1938. Er annað bréf Landssambands iðnaðarmanna, dags. 31. marz það ár, til Atvinnu- og samgöngumálaráðuneytisins, og segir þar á þessa leið:

„Með bréfi, dags. 15. þ. m., hefur hið háa ráðuneyti óskað umsagnar Landssambands iðnaðarmanna um hjálaga erindi lög-reglustjórans í Reykjavík, viðvíkjandi réttindum nýsveina til þess að vinna að iðn sinni án umsjónar meistara.

Stjórn Landssambands iðnaðarmanna hefur ávallt litið svo á, að öllum iðnaðarmönnum væri heimilt að stunda iðn sína, hvar sem væri, án eftirlits eða íhlutunar annarra, nema þar sem sér-stök lög eða reglugerðir mæla öðruvísi fyrir, eins og er um lög-

gildingu rafmagnseftirlitsins, bæjarstjórna o. fl., og svo undir eftirliti, þar sem það á við. Samkvæmt 2. gr. laga nr. 105 frá 1936 má enginn reka iðnað, nema meistari í iðninni hafi þar alla verkstjórn á hendi, og í 1. gr. sömu laga er skilgreint, að sá reki iðnað, sem ber fjárhagslega ábyrgð á rekstrinum. Á hinn bóginn vantar skilgreiningu á því, hvort rétt sé að tala um iðnrekstur, þar sem ekki er um neinn aðkeyptan vinnukraft að ræða, og hlutaðeigandi iðnaðarmaður aðeins vinnur fyrir aðra og hefur því mjög litlar eða engar fjárhagslegar skuldbindingar gagnvart þeim eða öðrum. Stjórn Landssambands iðnaðarmanna lítur svo á, að þar sem svo stendur á, komi slík iðnaðarvinna ekki í bága við framannefnd lagaákvæði, og hún telur víst, að það hafi aldrei verið tilætlunin með nefndum lögum að hindra það, að sveinar, er e.t.v. ekki gátu fengið atvinnu hjá meistara í iðn sinni, mættu ekki stunda iðnina með því að vinna að henni upp á eigin spýtur út af fyrir sig. Hinu verða dómstólarnir að skera úr, hvort slíkum sveinum er óheimilt að leigja sér vinnustað og áhöld í félagi, og treystum vér oss ekki til þess að láta uppi neitt álit um það.“

Hitt bréfið er frá Atvinnu- og samgöngumálaráðuneytinu og undirritað af ráðherra, dags. 8. apríl fyrrgreint ár, til lögreglustjórans í Reykjavík. Segir þar svo:

„Með skírskotun til bréfs yðar, herra lögreglustjóri, dags. 9. f. m., um réttindi nýsveina til þess að vinna að iðn sinni án umsjónar meistara, skal yður hér með tjáð, að ráðuneytið hefur óskað umsagnar Landssambands iðnaðarmanna um þetta mál, og sendist yður hér með afrit af svarbréfi þess, dags. 31. f. m. Jafnframt skal það tekið fram, að ráðuneytið er samdóma áliti landssambandsins, sem fram kemur í téðu bréfi.“

II.

Rannsókn málsins hefur einnig beint að starfsferli nokkurra annarra sveina en ákærða og réttindaveitingum þeim til handa, ef sjá mætti af því framkvæmd iðnlöggjafar um ákæruefni. Verður nú rakið það helzta, sem fram hefur komið hér að lútandi.

Birkir Þór Gunnarsson, rakari og formaður Rakarasveinafélags Reykjavíkur nú um tveggja ára skeið, Dunhaga 11, hér í borg, hefur borið það, að ekki séu mikil brögð að því, að rakarasveinar vinni sjálfstætt, þ. e. ekki undir stjórn meistara. Honum vitanlega sé það nú aðeins einn sveinn, en árið 1961 muni þeir hafa verið tveir auk ákærða og fyrrgreinds Ágústs Bents, sem

seldi honum rakarastofuna. Þessir sveinar allir hafi stundað iðn sína með því að hafa opna stofu án meistara.

Ágúst Bent Bjarnason kveðst hafa tekið sveinspróf í rakara-
iðn árið 1956 eða þar um bil og unnið síðan um tíma á rakara-
stofum. Um mitt ár 1959 hafi hann sett á fót eigin rakarastofu
á Langholtiðsvegi 130 (eða 126—130), en þar hafði ekki verið rak-
arastofa áður. Hann kveðst hafa unnið einn í stofunni og selt
hana ákærða í desember 1960, eins og fyrr greinir. Hann kveður,
að allan þann tíma, er hann hafði stofuna opna, hafi rakara-
meistarar eða félagssamtök þeirra aldrei amast við henni, þó
að í hóp þeirra væri vitað, að hann hafði ekki meistararéttindi,
og meira að segja hafi honum verið leyfð innganga í Rakara-
meistarafélag Reykjavíkur. Stjórn félagsins hefur tekið fram,
að lög þess hafi um langan tíma verið á þann veg, að hver sá,
er var eigandi og rak rakarastofu hér í borg, gat gerzt meðlim-
ur félagsins, án tillits til þess hvort hann hafði iðnréttindi, t. d.
ekkja látins rakarameistara, en nú hafi lögunum verið breytt
að þessu leyti.

Páll Ólafur Kjartansson rakarameistari, Hólavallagötu 11, hér
í borg, sem var formaður Rakarameistarafélags Reykjavíkur á
árunum 1957—1961, hefur borið það, að honum hafi verið kunn-
ugt um stofnun og rekstur rakarastofu Ágúst Bents, en hefur
hvorki viljað svara því játandi né neitandi, að hann hafi vitað,
að hann hafði ekki meistararéttindi, þegar hann opnaði stofuna.
Hann kveðst heldur ekki muna það, hvenær hann fékk fyrst
vitneskju um það, að Ágúst Bent hafði ekki meistararéttindi,
en þó sé öruggt, að honum hafi verið það ljóst, þegar Ágúst Bent
talaði við hann um, að hann hefði í hyggju að selja ákærða
rakarastofuna, en þá hafi hann varað hann við því að gera það,
þar eð ákærði hafði ekki meistararéttindi. Þá telur Páll Ólafur,
að Rakarameistarafélag Reykjavíkur hafi ekki amast við eða
kært Ágúst Bent fyrir að starfrækja rakarastofu sína, og hafi
hann verið tekinn inn í félagið, meðan hann starfrækti hana.

Einar Ómar Eyjólfsson rakarameistari, Miðtúni 17, hér í borg,
kveðst hafa tekið sveinspróf í rakaraíðn árið 1959 og að því
loknu haldið áfram að vinna hjá meistara sínum Runólfi Eiríks-
syni, Hafnarstræti 8, hér í borg, í 2 ár og 2 mánuði, en eftir
það opnað sína eigin rakarastofu í Álfheimum 31, þar sem hann
hafi unnið síðan og alltaf einn síns liðs. Hann sótti um meist-
araréttindi, þegar liðin voru 3 ár frá sveinsprófinu, og fylgdu
umsókninni tvö vottorð, annað frá rakarastofu Runólfs Eiríks-

sonar um, að hann (Einar Ómar) hefði unnið sem sveinn þar frá 14. ágúst 1959 til 20. september 1961, og hitt frá Birki Þ. Gunnarssyni, formanni Sveinafélags rakara, um, að Einar Ómar hefði „starfað við sína rakarastofu frá og með 23/9 1961 til dagsins í dag“, þ. e. 16. október 1962. Þann sama dag var meistara-bréf Einars Ómars útgefið af lögreglustjóranum í Reykjavík. Með kæru, dags. 28. september 1961, kærði Rakarameistarafélag Reykjavíkur Einar Ómar fyrir að reka fyrrgreinda rakarastofu, þótt hann hefði ekki tilskilin réttindi, og lauk málinu með sátt, 500 króna sektargreiðslu fyrir iðnlagabrot, í sakadómi Reykjavíkur.

Hallgrímur Birgir Þorsteinsson rakarameistari, Hátúni 6, hér í borg, kveðst hafa orðið sveinn í rakaraiðn 9. júní 1959 og unnið á þremur rakarastofum frá þeim tíma til 3. ágúst 1960. Þá hafi hann sett á fót eigin rakarastofu á Laugavegi 128, hér í borg, og unnið þar einn síns liðs frá 4. ágúst 1960 og fram í júlí 1961, en tekið þá í þjónustu sína rakarameistara og haft þá síðan á stofunni til ársloka 1962. Hann sótti um meistara-réttindi, þegar 3 ár voru liðin frá sveinsprófinu, og fylgdu umsókninni framangreindar upplýsingar um starf hans, þó þannig að einn rakarameistari vottaði, að Hallgrímur Birgir hefði unnið undir stjórn hans sem sveinn frá 14. júní 1961. Umsóknin var send Iðnráði Reykjavíkur til umsagnar, og í umsögn þess, dags. 12. júní 1962, segir m. a.: „Hallgrímur lauk sveinsprófi 9. júní 1959 og hefur unnið samfleytt að iðninni síðan, sjálfstætt og undir stjórn meistara. Iðnráðsstjórn mælir því með því, að umbeðið meistarabréf verði gefið út.“ Tveimur dögum síðar var meistarabréf hans útgefið af lögreglustjóranum í Reykjavík. Hallgrímur Birgir kveður, að meðan hann vann einn á rakarastofu sinni, hafi verið skilti á húsveggnum fyrir utan hana, sem á stóð: „Rakarastofa Hallgríms Þorsteinssonar. Dömu- og herra-klippingar“, og hafi hann tekið af viðskiptavinum sama gjald og gert var á öðrum rakarastofum borgarinnar.

Lárus Bjarnfreðsson, Tjarnargötu 10 A, hér í borg, sem hefur verið formaður félags sveina í málaraíðn, hér í borg, Málarafélags Reykjavíkur, hefur einnig borið vitni í málinu. Hann kveður, að það hafi verið og sé mjög algengt, að málarasveinar vinni sjálfstætt, þ. e. ekki undir stjórn meistara, í iðn sinni, og hafi þeir talið sér það vera heimilt, á meðan þeir ynnu að iðninni sem einstaklingar, þ. e. hefðu eigi aðra menn í vinnu. Hafi þeir þá tekið sama kaup og nemur útseldri vinnu málara-

meistara. Hann kveður einnig, að komið hafi fyrir í kjarasamningum málarasveina og málameistara, að sveinar hafi skuldbundið sig til að vinna ekki einir og sjálfstætt í iðninn á samningstímabilinu.

III.

Kemur þá til athugunar, hvort ákærði hefur gerzt sekur um háttsemi þá og brot gegn lagagreinum þeim, er í ákæru getur.

A) Hinn 19. júní 1961 samþykkti ákærði í sakadómi að greiða 500 króna sekt fyrir iðnlagabrot með því að starfrækja rakarastofu á Langholtsvegi 130 án meistararéttinda. Var þá upplýst, að hann hafði haft stofuna opna frá byrjun þessa árs, og verður að telja, að sektin hafi verið fyrir að starfrækja stofuna frá þeim tíma og til þess dags, er dómssáttin var gerð. Ákærði greiddi síðan sektina 23. sama mánaðar. Í ákæru máls þessa, dags. 30. desember 1961, er ákærði ákærður fyrir „að hafa starfrækt rakarastofu að Langholtsvegi 130 í Reykjavík síðan um síðustu áramót án þess að hafa til þess tilskilin meistararéttindi“, og merkir þá orðalagið „síðan um síðustu áramót“ tímabilið frá 1. janúar 1961 til 30. desember sama ár. Er því ákæruefnið, að því er lýtur að starfrækslu ákærða á stofunni frá 1. janúar til 19. júní, útkljáð í dómi að efni til, og ber að vísa þessum hluta ákærunnar frá dómi samkvæmt 168. gr., 2. mgr., laga nr. 82 21. ágúst 1961 sbr. 196. gr., 2. mgr., laga nr. 85 23. júní 1936 per analogiam.

B) Ákærði er ákærður fyrir að hafa gerzt brotlegur gegn 14. gr., 1. mgr., laga nr. 18/1927, sbr. 2. gr., 1. mgr., laga nr. 105/1936, en hún hljóðar svo: „Enginn, hvorki stofnun né einstaklingur, má reka iðnað, nema meistari í iðninni hafi þar alla verkstjórn á hendi“, en samkvæmt 13. gr. laga nr. 18/1927 sbr. 1. gr., 2. mgr., laga nr. 105/1936 rekur sá iðnað, „sem ber fjárhagslega ábyrgð á iðnrekstrinum“. Úrlausnarefnið er því að meta, hvort ákærði verður talinn „reka iðnað“ í merkingu laganna með starfrækslu rakarastofu sinnar.

Þykir rétt að greina á milli þess, er ákærði vann einn á rakarastofu sinni, annars vegar og þess, er hann hafði Guðjón Valtýsson Mýrdal í þjónustu sinni, hins vegar. Verður fyrra tímabilið metið hér í B) lið, en seinna tímabilið í C) lið.

Það er ekki upplýst, hvaða dag Guðjón Valtýsson hóf vinnu hjá ákærða, en framburður hins fyrrnefnda og bréf hans til iðnaðarmálaráðuneytisins svo og endanlegur framburður ákærða

þykja sýna, að það hefur verið fyrir 2. júní 1961 eða að minnsta kosti 17 dögum áður en ákærði gekk inn á dómssáttina. Vann Guðjón Valtýsson síðan hjá honum, þar til hann lokaði rakarastofunni í nóvember sama ár. Samkvæmt þessu og framburði ákærða hefur hann frá dómssáttardegi, 19. júní 1961, til lokadags ákæru, 30. desember sama ár, starfað aðeins í desember einn á stofunni.

Iðnráð Reykjavíkur segir í umsögn sinni frá 7. júní 1961 um starfrækslu ákærða á rakarastofu sinni, að „ekki verður um deilt, að hér sé um iðnrekstur að ræða“, og í umsögn sinni frá 9. ágúst sama ár, að hún sé „skýlaust brot á iðnlöggjöfinni“.

Mörg atriði þykja þó styðja aðra niðurstöðu, og eru þau þessi:

1. Orðalag nefndra lagagreina sýnist fyrst og fremst eiga við það, þegar fleiri en einn maður vinna að iðnaði, en ekki við það, þegar aðeins einn maður starfar að honum.

2. Flutningsmaður frumvarps þess til laga, sem urðu lög nr. 105/1936, lýsti tilgangi þess í ræðu á Alþingi svo: „Tilgangur frv. er tvenns konar: Í fyrsta lagi að tryggja það, að iðnaðarvinna sé unnin af iðnaðarmönnum, til þess að þeir, sem hafa lært þessi verk, fái að vinna við þau, og í öðru lagi, að þeir, sem þurfa að láta vinna þessi verk, fái þau unnin af kunnáttumönnum.“ (Alpt. 1936, B, dalkur 1426).

3. Ef tilgangur löggjafarvaldsins hefði verið að stíga það skref að banna sveini að stunda iðn sína einn síns liðs í atvinnuskyni, má ætla, að það hefði verið tekið skýrt fram í lögum, og styður 17. gr. laga nr. 18/1927, sbr. 5. gr. laga nr. 105/1936, það.

4. Stjórn Landssambands iðnaðarmanna telur í umsögn sinni, dags. 31. marz 1938, að það hafi „aldrei verið tilætlunin með nefndum lögum að hindra það, að sveinar, er e.t.v. ekki gátu fengið atvinnu hjá meistara í iðn sinni, mættu ekki stunda iðnina með því að vinna að henni upp á eigin spýtur út af fyrir sig.“

5. Stjórn Landssambands iðnaðarmanna lítur svo á í sömu umsögn, að „þar sem ekki er um neinn aðkeyptan vinnukraft að ræða og hlutaðeigandi iðnaðarmaður aðeins vinnur fyrir aðra og hefur því mjög litlar eða engar fjárhagslegar skuldbindingar gagnvart þeim eða öðrum“ „komi slík iðnaðarvinna ekki í bága við framannefnd lagaákvæði“.

Atvinnu- og samgöngumálaráðuneytið hefur í bréfi, dags. 8.

apríl 1938 og undirrituðu af ráðherra, tekið fram, að það sé „samdóma álit Landssambandsins“ í 4. og 5. lið.

Framkvæmd lagaákvæða þeirra, sem ákærði er kærður fyrir að hafa brotið, þykir ekki hafa verið á þann veg, að ráðið geti úrslitum máls þessa honum í óhag.

Þá er það grundvallarregla um sönnun sakar í íslenskum rétti, að ef vafi leikur á því, hvort ákærður maður hefur framið refsivert brot, ber að velja þann kostinn, sem honum er hagstæðari, sbr. 108. gr. laga nr. 82/1961.

Samkvæmt því, sem nú var sagt, og að öðru leyti með tilvísun til málavaxta, eins og þeir hafa verið raktir hér að framman, svo og með skírskotun til 69. gr. stjórnarskrárinnar frá 17. júní 1944 þykja ekki vera næg rök til þess að telja, að ákærði hafi með starfrækslu rakarastofu sinnar einn síns liðs gerzt sekur um brot gegn lagagreinum þeim, sem í ákæru getur, og ber því að sýkna hann af ákæru ákæruvalds, að því er þá starfrækslu varðar.

C) Guðjón Mýrdal hafði ekki fengið útgefið meistarabréf í rakaraiðn, áður en eða meðan hann starfaði hjá ákærða, líklega frá maí til nóvember 1961, og var ákærða kunnugt um það, að hann hafði ekki slíkt bréf, þegar lögreglan yfirheyrði ákærða 12. júlí sama ár. Ákærði hafði ekki meistararéttindi í rakaraiðn, og var honum því óheimilt að ráða Guðjón Mýrdal til sín og hafa hann í starfi á rakarastofu sinni. Varðar sú háttsemi ákærða við 14. gr. laga nr. 18/1927 um iðju og iðnað, sbr. 2. gr., 1. mgr., laga nr. 105/1936.

Hins vegar réð ákærði Guðjón Mýrdal til sín, að því er ætla verður, eingöngu vegna framkominnar kæru á hendur honum fyrir að starfrækja rakarastofu án meistararéttinda, og taldi hann, að úr því væri bætt með ráðningu Guðjóns Mýrdals, þar eð hann væri rakarameistari. Hafði ákærði og réttmæta ástæðu til að ætla, að svo væri, enda virðist Guðjón Valtýsson hafa sjálfur verið sannfærður um það, að hann væri fullgildur rakarameistari, og það hafði heldur aldrei verið vefengt, svo vitað sé, fyrr en eftir að hann réðst til ákærða. Einnig má telja upplýst, að Guðjón Mýrdal hafði ótvíræðan rétt til þess að fá meistarabréf í rakaraiðn, og gat ákærði því vænzt þess, að hann fengi útgefið slíkt bréf þá og þegar, eftir að hann hafði sótt um það. Samkvæmt þessu og með hliðsjón af málavöxtum öllum, svo og með tilliti til 74. gr., 2. mgr., sbr. 1. mgr., 3. tölu-lið, almennra hegningarlaga nr. 19/1940, þykir rétt að ákveða,

að ákærða verði eigi gerð refsing samkvæmt 27. gr. laga nr. 18/1927 sbr. 15. gr. laga nr. 105/1936 fyrir áðurnefnda háttsemi sína.

Ákærði verður eigi sviptur réttindum samkvæmt 27. gr. laga nr. 18/1927, sbr. 15. gr. laga nr. 105/1936.

Samkvæmt þessum málalokum og heimild í 141. gr., 1. mgr., laga nr. 82/1961, þykir rétt að skipta greiðslu sakarkostnaðar. Ber ákærða að greiða einn þriðja hluta og ríkissjóði tvo þriðju hluta alls kostnaðar sakarinnar, þar með talin málsvarnarlaun skipaðs verjanda ákærða, Inga R. Helgasonar héraðsdómslögmanns, kr. 5.000.00.

Allmikill dráttur hefur orðið á máli þessu, og þykir grein hafa verið gerð fyrir honum hér að framan.

Dóm þenna kveða upp Þórður Björnsson sakadómari og meðdómendurnir Bragi Hannesson héraðsdómslögmaður og Sveinn Björnsson iðnaðarverkfræðingur.

Dómsorð:

Ákærða, Halldóri Þráni Sigfússyni, verður eigi gerð refsing í máli þessu.

Ákærði verður eigi sviptur iðnréttindum sínum.

Ákærði greiði einn þriðja hluta og ríkissjóður tvo þriðju hluta alls kostnaðar sakarinnar, þar með talin málsvarnarlaun skipaðs verjanda ákærða, Inga R. Helgasonar héraðsdómslögmanns, kr. 5.000.00.

Dómi þessum skal fullnægja með aðför að lögum.
